

ISSN 2219-5882

KİTABXANAŞÜNASLIQ VƏ İNFORMASIYA

Elmi-nəzəri və praktiki jurnal

№ 3 (15)

2014

JURNAL BAKI DÖVLƏT UNIVERSİTETİNİN
95 İLLİYİNƏ
HƏSR OLUNUR

**KİTABXANAŞÜNASLIQ
VƏ
İNFORMASIYA**

**ELMİ-NƏZƏRİ VƏ
PRAKTİKİ JURNAL**

№ 3 (15)

*"Kitabxanaşünaslıq və informasiya" jurnalı
08.10.2010-cu il tarixində Beynəlxalq İSSN
Mərkəzi (Paris, Fransa) tərəfindən 2219-5882
saylı nömrə ilə ardı davam edən nəşrlərin
beynəlxalq reyestrinə daxil edilmişdir.*

M.F. Axundov adına
Bakı – 2014
Azərbaycan Milli
Kitabxanası

ARXIV

UŞAQ VƏ GƏNCLƏR KİTABXANALARININ İNFORMASIYALAŞDIRILMASI

E.Y.ƏHMƏDOV

Pedaqogika üzrə fəlsəfə doktoru, dosent

Məqalədə uşaq və gənclərə xidmət edən kitabxanaların daxili iş proseslərinin təkmilləşdirilməsi, bu prosesdə onların informasiyalaşdırılması, həmçinin rol və əhəmiyyəti təhlil olunur.

Açar sözlər: *Uşaq, gənclər, informasiyalaşdırma, müaliə, elektron kataloq*

Azərbaycan Respublikasında kitabxana-informasiya sistemlərinin formalaşması cəmiyyət strukturlarının dinamik inkişafının təmin edilməsinə stimül verir. Bu ilk növbədə müxtəlif tip kitabxanaların daxili iş proseslərinin modernləşdirilməsindən başlayıb əhalinin böyük bir oxucu kontingentinə xidmət edən uşaq və gənclər kitabxanalarında informasiyalaşdırılmış cəmiyyətin tələblərinə uyğun olaraq fəaliyyət parametrlərini müəyyən edir. Uşaq və gənclər kitabxanalarının müasir fəaliyyətinin əsas parametrlərindən biri bu tip kitabxanaların informasiyalaşdırılmasıdır. Müasir dövrdə uşaq və gənclər kitabxanalarının metodik mərkəzləri olan F.Köçərli adına Respublika Uşaq Kitabxanası və C.Cabbarlı adına Respublika Gənclər Kitabxanası daxili iş proseslərinin informasiyalaşdırılması məqsədilə müasir informasiya kommunikasiya texnologiyalarının tətbiqinə daha çox üstünlük verirlər.

Müstəqillik illərində uşaqlara kitabxana-informasiya xidmətini daha da yaxşılaşdırmağı, informasiya cəmiyyətinin tələblərinə cavab verməyi qarşısına məqsəd qoyan F.Köçərli adına Respublika Uşaq Kitabxanasının kollektivi kitabxana işinin informasiyalaşdırılması və kitabxananın informasiya texnologiyası ilə təmin edilməsi sahəsində müəyyən uğurlar qazanmışdır. Belə ki, kitabxanaya xeyli miqdarda kompüter, elektron məlumat vasitələri, texniki avadanlıq alınmış və bu vasitələrin kitabxana işinə tətbiq edilməsi kitabxana işini qismən də olsa kompüterləşdirmişdir. Hazırda fondunda 209.700 nüsxə ədəbiyyat olan kitabxananın ən böyük nailiyyətlərindən biri uşaqların istifadəsi üçün kompüter zallarının açılması olmuşdur. 2002-ci ildən kitabxanada təşkil edilən "İnternet-sınıf" və "Biləyən" multi-media zallarında uşaqlar İnternetdən yararlanaraq istədikləri materialları almaqla yanaşı, CD disklərindən istifadə etməyi də mənimsəmişlər.

F.Köçərli adına Respublika Uşaq Kitabxanasında Avtomatlaşdırılma və kompüterləşdirilmə şöbəsi 2005-ci ildən fəaliyyət göstərir. 2009-cu ildə şöbənin işçiləri İnformasiya Resurs Mərkəzində təşkil olunmuş kurslarda iştirak etmiş, müəyyən təcrübə qazanmışlar. Əlbəttə, müasir kitabxana işini yeni

informasiya və kommunikasiya texnologiyaları olmadan təsəvvür etmək bir qədər çətindir. İnformasiya və kommunikasiya texnologiyalarının insan fəaliyyətinin bir sıra sahələrində olduğu kimi kitabxana işində də tətbiqi ənənəvi kitabxana proseslərinin sürətlənməsinə və optimallaşmasına gətirib çıxarır.

Kitabxana işinin avtomatlaşdırılması təcrübəsi dünya ölkələrinə ötən əsrin 60-cı illərindən tanış olsa da, Azərbaycanda bu tip fəaliyyətin həyata keçirilməsi 90-cı illərin sonlarına təsadüf edir. F.Köçərli adına Respublika Uşaq Kitabxanasının bir neçə əməkdaşı hələ 2001-ci ildə Amerikanın ölkə-mizdəki səfirliyi nəzdində fəaliyyət göstərən Treninq Mərkəzində "Kitabxanalarda avtomatlaşdırılmış idarəetmə sistemləri" ilə bağlı kurslarda iştirak etmiş, bu sahədə müəyyən məlumatları mənimsəmiş, lakin bu işi həyata keçirmək mümkün olmamış və sözügedən fəaliyyətlər nəticəsiz qalmışdı. Bu iş yalnız Mədəniyyət və Turizm Nazirliyinin təşəbbüsü ilə kitabxanalarda həyata keçirilməyə başlandıqdan sonra bir sıra irəliləyişlərə nail olundu, İRBİS-64 Avtomatlaşdırılmış Kitabxana-Informasiya Sisteminin (AKİS) proqramı alınaraq kitabxanalarda tətbiq olunmağa başlandı.

Məlumdur ki, kitabxana proseslərinin avtomatlaşdırılması vahid avtomatlaşdırılmış kitabxana-informasiya sistemi vasitəsilə həyata keçirilməli, kitabxanada tətbiq olunan proqram təminatı bu və ya digər tələblərə cavab verməlidir. Həmin dövrdə isə fəaliyyətlərini avtomatlaşdırmağa cəhd edən bir sıra kitabxanalarımız yalnız kataloqizator moduluna malik olduqlarından bu işi həmin modul vasitəsilə həyata keçirməklə avtomatlaşma işi sahəsində ilkin addımlarını atdılar. Bir çox xarici dövlətlərdə istifadə olunan İRBİS-64 AKİS-in tam paketi özündə "Kataloqlaşdırma", "Komplektləşdirmə", "Kitab verilişi", "Oxucu qeydiyyatı", "Təmmətlili", "İnzibatçı" kimi işçi yerlərini, eləcə də veb şlüzü, Z39.50 protokolunu birləşdirir.

Avtomatlaşdırma şöbəsinin inkişaf etməsi və səyi nəticəsində şöbələrarası əlaqələri təmin edən lokal kompüter şəbəkəsi yarandı və avtomatlaşdırılmış informasiya sisteminin tətbiqi istiqamətində bir sıra vacib işlər görüldü. Hazırda şöbə fondların bütövlükdə elektron informasiya daşıyıcılarına köçürülməsi və elektron kataloqun yaradılması proseslərini müvəffəqiyyətlə həyata keçirir. Belə bir layihəni gerçəkləşdirmək üçün hər bir kitabxana İRBİS-64 AKİS-in proqram təminatına malik olmalıdır. Bir neçə il bundan öncə kitabxanalarda bu işlərin başlanması çətin görünərsə də, indi Mədəniyyət və Turizm Nazirliyinin dəstəyi ilə regionlarda sürətlə həyata keçirmək üzrədir.

İRBİS-64 AKİS-i əldə etməzdən öncə kitabxanaçılar bu proqramı tam mənimsəməli, ənənəvi kitabxana işini dəqiq bilməlidirlər, çünki proqram məhz ənənəvi kitabxana qaydaları üzərində təkmilləşmişdir.

F.Köçərli adına Respublika Uşaq Kitabxanasında avtomatlaşdırmanın tətbiqi və əhəmiyyəti bunlardan ibarətdir:

-Ənənəvi kitabxana proseslərinin bir qismi avtomatlaşdırılmış, yeni avtomatlaşdırılmış işçi yerləri vasitəsilə kitabxanaçı əməyi minimuma endirilmişdir;

-Kitabxanaya yeni daxil olan bütün ədəbiyyatın, eləcə də fonddakı ədəbiyyatın bir qisminin retro bazasında elektron kataloqu hazırlanmışdır;

-Elektron kitabxana yaratmaq təşəbbüsləri genişlənmiş, uşaqlar üçün ən maraqlı nağılların elektron variantı hazırlanmışdır;

-F.Köçərli adına Respublika Uşaq Kitabxanasının veb saytı yaradılmış, bütün məlumatlar orada yerləşdirilmişdir. İndi ölkəmizin ən ucqarlarda yerləşən kitabxanaları belə MKS-lərin Mərkəzi Kitabxanasında Internet xidmətindən istifadə etməklə istər statistik məlumatları, istər metodik vəsaitləri, istərsə də digər müvafiq materialları əldə etmək imkanı qazanmışlar.

Bununla bərabər avtomatlaşdırma və komplektləşdirmə şöbəsi aşağıdakı fəaliyyətləri həyata keçirir:

1.Kitabxanaya daxil olan bütün sənədlərin (kitab, dövrü mətbuat, elektron informasiya daşıyıcıları, atlas, xəritə və s.) avtomatlaşdırılmış proqram əsasında işlənərək, fonda daxil edilməsi, o cümlədən retro məlumat bazasında kitabların işlənməsinə nəzarət;

2.Elektron kataloqun və elektron kitabxananın yaradılmasına texniki dəstək;

3.Kitabxananın veb-səhifəsini yeniləşmək və burada elektron kataloqun ümumi istifadəsini təmin etmək;

4.Internet vasitəsilə elmi forumlar yaratmaq;

5.Kitabxanaya daxil olan elektron informasiya daşıyıcılarını mühafizə etmək və istifadəçilərə çatdırmaq, elektron kitabxanada əks etdirmək;

6.Kitabxananın nəşrlərini çapa hazırlamaq.

Mədəniyyət və Turizm Nazirliyi 2009-cu ili "Kitabxanaların avtomatlaşdırılması ili" elan etmişdi. Bu işə təsadüfi deyildi. Belə ki, ölkə Prezidenti İlham Əliyevin 6 oktyabr 2008-ci il tarixli Sərəncamı ilə təsdiq edilmiş "Azərbaycan Respublikasında kitabxana-informasiya sahəsinin 2008-2013-cü illərdə inkişafı üzrə Dövlət proqramı"nın icrası ilə əlaqədar olaraq kitabxana şəbəkəsinin informasiyalaşdırılması, elektron kataloqların, elektron kitabxanaların, veb saytlarının yaradılması və Internetdə yerləşdirilməsi istiqamətində bir sıra səmərəli işlər görülmüşdür. Elə bunun nəticəsidir ki, indi dünyada kitabxanaları əvəz edən çoxlu sayda elektron kitabxanalar da mövcuddur. Sərəncamda "Azərbaycan ədəbiyyatının virtual kitabxana"nın yaradılması vəzifəsi də qayşıya qoyulmuşdur. Həmin sərəncamda latın qrafikası ilə çap edilən kitabların mətnlərinin elektron daşıyıcıları və Internet vasitələri ilə yayılması qərara alınmışdır. Bu istiqamətdə kitabxanamızda da

müəyyən işlər görülmüşdür. Ayrı-ayrı uşaq yazıçılarının bəzi kitablarının elektron variantı alınaraq veb saytda yerləşdirilmişdir. Bu iş davam etdirilməkdədir.

F.Köçərli adına Respublika Uşaq Kitabxanası bundan sonra da informasiya təminatı istiqamətində fəaliyyətinin səmərəsinin artırılması, inkişafı və təkmilləşdirilməsi məqsədilə günün tələbləri səviyyəsində müvəqqəti iş üsullarından istifadə edəcəkdir. Yəni kompüter texnologiyalarının tətbiqi, ənənəvi informasiya mənbələrin elektron daşıyıcılara köçürülməsi, CD-ROM texnologiyaların tətbiqi, informasiyanın ötürülməsində yeni metodlardan istifadəsi, qrafik şəkildə informasiyanın təqdim etmək imkanları və bir sıra başqa işlərin həyata keçirilməsi üçün səy göstərərək uğurlar əldə edəcəkdir.

C.Cabbarlı adına RGK-da oxuculara xidmət sisteminin modernləşdirilməsi məqsədilə yeni informasiya texnologiyasının tətbiqi sahəsində çox işlər görülmüşdür. Kitabxana Soros Fondunun yerli Açıq Cəmiyyət İnstitutunun Yardım Fondu ilə müqavilə bağlamış və 2003-cü ildə "Puşkin kitabxanası" layihəsi əsasında fonda ilə kitab daxil edilmişdir. Ümumiyyətlə, kitabxana Soros Fonduna 2 layihə təqdim etmişdir. 2003-cü ilin sonunda keçirilən müsabiqədə kitabxana yardımçı təşkilat kimi iştirak etmişdir. Kitabxanada qısa müddət ərzində "Soros bibliografiya aparatı"nı yenidən tərtib edilmişdir.

Tarixi-mədəni, ədəbi-bədii və elmi-fəlsəfi irsin toplanıb saxlanılmasında, nəsilədən-nəslə çatdırılmasında, cəmiyyətin intellektual, mənəvi potensialının inkişafında kitabxanaların əvəzsiz rolu hamıya bəllidir. Ona görə də kitabxanaların fəaliyyətinin təkmilləşdirilməsi, bu sahədə əsaslı islahatların aparılması və digər tədbirlərin həyata keçirilməsi baxımından 6 oktyabr 2008-ci ildə qəbul edilmiş "Azərbaycan Respublikasında kitabxana-informasiya sahəsinin 2008-2013-cü illərdə inkişafı üzrə Dövlət Proqramı"nın böyük əhəmiyyəti vardır.

Dövlət proqramında nəzərdə tutulmuş kitabxanalararası beynəlxalq əlaqələrin qurulması, müasir qabaqcıl texnologiyalardan bəhrələnməsi, qarşılıqlı təcrübə mübadiləsinin aparılması istiqamətində respublikanın digər kitabxanaları kimi C.Cabbarlı adına RGK-da müəyyən tədbirlər həyata keçirir. Kitabxananın əməkdaşları Krasnodar vilayətinin Anapa şəhərində keçirilən "Kitabxanalardan gələcəyə", Ukraynanın Sudak şəhərində keçirilən "Kırım-2008", "Kırım-2009", "Kırım-2010", Moskvada keçirilən "LİBKOM-2009", "LİBKOM-2010" və digər beynəlxalq konfrans və kitab sərgilərində mütəmadi iştirak etmişlər. Bu da Mədəniyyət və Turizm Naziri Əbülfəs Qarayevin kitabxanalara göstərdiyi dəstək və qayğının bariz nümunəsidir.

Ölkəmizdəki kitabxanaların dünya informasiya məkanına daxil olmasının təminatı, müvafiq dünya standartlarına uyğun olaraq elektron formaya keçirilməsi, elektron kataloqlarının yaradılması və cəmiyyətin inkişafına

birbaşa təsir göstərən elektron mənbələrin sərbəst istifadəsinin təmini məqsədilə "Dövlət Proqramı"na uyğun olaraq 2009-cu il mart ayından C.Cabbarlı adına RGK-da İRBİS-64 Avtomatlaşdırılmış Kitabxana İnformasiya Sistemi (AKİS) tətbiq edilmişdir. Məlumdur ki, bu sistem Internet istifadəçilərinin elektron kataloqlara və digər biblioqrafik verilənlər bazasına çıxışının təmini üçün nəzərdə tutulmuşdur.

Respublika Prezidentinin "Azərbaycan dilində latın qrafikası kütləvi nəşrlərin həyata keçirilməsi haqqında" 12 yanvar 2004-cü il tarixli və "2005-2006-cı illərdə Azərbaycan dilində latın qrafikası ilə çapı nəzərdə tutulan əsərlərin siyahısının təsdiq edilməsi haqqında" 27 dekabr 2004-cü il tarixli sərəncamlarına əsasən nəşr olunan və kitabxananın kolleksiyasına daxil edilən kitabların təsviri elektron kataloqda verilmişdir. Ümumilikdə prezident hədiyyəsi olan 356 adda 1.424 nüsxə ədəbiyyat Internetdə yerləşdirilərək oxucuların istifadəsinə verilmişdir. Və bu istiqamətdə işlər davam etdirilir.

İRBİS-64 AKİS-də elektron kartotekada Azərbaycan dilində 3.068, rus dilində 706, yəni cəmi 5.491 adda dövrü mətbuat təsdiq edilmişdir. Elektron kataloqa Azərbaycan dilində 716, rus dilində 736, digər dillərdə 22 retro kitab salınmışdır ki, bunlar da 1.474 adda 5.479 nüsxə ədəbiyyatı əhatə edir. Azərbaycan dilində 203, rus dilində 613, digər dillərdə 43, ümumilikdə 4.718 nüsxə yeni kitab elektron kataloqa salınmışdır ki, bunlar da cəmi 859 adda olmuşdur. Həmin kitabların kartoçkalrı çıxarılıb kataloqa düzülüşdür.

"Oxucu" Avtomatlaşdırılmış İşçi Yerində 1.201 oxucu elektron kataloqda qeydə alınmışdır. 118 oxucuya verilən 366 kitab qeydə alınmışdır.

Yeni kitabların biblioqrafik siyahı və göstəricisi işçi vəziyyətindədir. Həmçinin yeni kitabların biblioqrafik göstəricisinin elektron forması demək olar ki, hazır vəziyyətdədir və ənənəvi şəkildə çap olunmaq üçün işlənir. Tezliklə yeni kitabların siyahısı da sayta salınacaqdır.

Elektron kataloqda "Ümummilli lider", "İdman", "Ekologiya", "Neft strategiyası" adlı yeni məlumat bazaları yaradılmışdır. Bu məlumat bazalarında qəzetlər, jurnallar və kitablar öz əksini tapmışdır.

C.Cabbarlı adına RGK-da İRBİS-64 AKİS-in sərlövhə və sərlövhəaltı məlumatlarının Azərbaycan dilinə tərcüməsi üzərində iş davam etdirilir.

Kitabxanada Rusiya Federasiyasının LİBNET Milli İnformasiya Kitabxana Mərkəzinin metodik vasitələrində kitabxana-biblioqrafiyaya aid olan normativ sənədlərdən istifadə edilmişdir.

Məlum olduğu kimi, ölkə Prezidenti İlham Əliyev 28 dekabr 2006-cı ildə "Azərbaycan Respublikasında insan hüquqlarının müdafiəsinə dair Milli Fəaliyyət Planının təsdiq edilməsinə" dair sərəncam imzalamışdır. Azərbaycan Respublikasının normativ hüquqi aktlarının insan hüquqlarına dair beynəlxalq standartlara tam uyğunluğunun təmin edilməsi, beynəlxalq təşkilatlarla yeni əməkdaşlıq strategiyasının hazırlanması və həyata keçirilməsi,

dövlət orqanlarının fəaliyyətinin insan hüquqlarının təminatı baxımından təkmilləşdirilməsi, dövlətlə vətəndaş cəmiyyəti arasında qarşılıqlı əlaqələrin inkişaf etdirilməsi və s. bu kimi məsələlər sərəncamda öz əksini tapmışdır. Bu sərəncamdan irəli gələn tədbirləri həyata keçirmək üçün Mədəniyyət və Turizm Naziri Əbülfəz Qarayevin təşəbbüsü ilə "İnformasiya hamı üçün" YUNESKO Proqramının Rusiya Komitəsi ilə əldə edilmiş razılığa əsasən Azərbaycanda ilk dəfə olaraq 27 fevral 2008-ci ildə C.Cabbarlı adına Respublika Gənclər Kitabxanasında İctimai Hüquq İnformasiya Mərkəzi (İHİM) yaradılmışdır.

İctimai Hüquq İnformasiya Mərkəzinin yaradılmasında məqsəd bunlardan ibarətdir:

1. Azərbaycan vətəndaşlarının Rusiya Federasiyasının qanunvericiliyi ilə məlumatlandırılmasını təmin etmək;

2. Azərbaycan vətəndaşlarına lazım olan məlumatı tez və operativ çatdırmaq;

3. Rusiya Qanunvericilik toplusundan yararlanı bilən 35 məntəqə üçün metodik mərkəz rolunu oynamaq.

İHİM Azərbaycan Respublikası və Rusiya Federasiyası arasında humanitar, hüquqi informasiya münasibətlərinin dostluq müstəvisində cərəyan etdiyinin əyani təzahürüdür. Mərkəzin məhz C.Cabbarlı adına RGK-da yaradılması ölkəmizdə gənclərə və yeniyetmələrə göstərilən qayğı kimi qiymətləndirilə bilər. Bu gün Rusiya Federasiyasında 1.415 bu cür mərkəz fəaliyyət göstərir və onlar Ümumrusiya şəbəkəsində birləşdirilmişdir. İlk mərkəzlər isə 1998-ci ildə yaradılmışdır. Sözü gedən mərkəzlərdə 4.152 kompüter avadanlığı vardır. Əhali mərkəzlərdən Rusiyada yaradılmış 10 hüquqi bazaya daxil ola bilər. Belə təcrübə

ABŞ-da və Avropanın bir sıra qabaqcıl ölkələrində də vardır. Məsələn, Almaniyada 250, fransada 300-dən çox hüquqi mərkəz fəaliyyət göstərir.

Almaniyada bu işin gerçəkləşməsində "İnformasiya hamı üçün" YUNESKO Proqramının Rusiya Komitəsi və onun sədri, Azərbaycanın böyük dostu, professor Yevgeni Kuzminin böyük əməyi olmuşdur.

Mədəniyyət və Turizm Nazirliyinin müraciəti əsasında sözü gedən hüquqi bazaya "Prezident Kitabxanası", Milli Məclisin Kitabxanası və Nazirlər Kabinetinin Kitabxanası, Konstitusiyaya, Apellyasiya və Ali Məhkəmələrin kitabxanaları, Ombudsman Aparatının, Ədliyyə Nazirliyi yanında Hüquq-Tədris Mərkəzinin kitabxanaları, Bakı Dövlət Universitetinin Elmi Kitabxanası, Dövlət İdarəçilik Akademiyasının YUNESKO kafedrası, eləcə də daha 5 idarə və təşkilatın daxil olması barədə "İnformasiya hamı üçün" YUNESKO Proqramının Rusiya Komitəsi ilə razılıq əldə edilmişdir. Beynəlxalq ekspertlər, YUNESKO-nun "İnformasiya hamı üçün" proqramının Rusiya komitəsinin sədri professor Kuzmin və hüquqi informasiya üzrə 3

ekspertdən obarət işçi qrupu Azərbaycana dəvət edilmişdir. 2007-ci il fevral ayının 26-dan mart ayının 2-nədək trening keçirilmiş, fevralın 28-də isə İctimai Hüquqi İnformasiya Mərkəzinin açılışı olmuşdur. Açılışda Mədəniyyət və Turizm naziri Ə.Qarayev, Rusiya Kitabxana Assosiasiyasının vitse-prezidenti, professor Y.Kuzmin, Rusiya Federasiyası Federal mühafizə xidmətinin idarə rəisinin müavini V.Yudin, Rusiya federasiyasının Azərbaycandakı Fövqəladə və səlahiyyətli səfiri V.İstratov, Azərbaycan respublikasının İnsan hüquqları üzrə müvəkkili, ombudsman E.Süleymanova, BDU-nun kafedra müdiri, professor A.Xələfov, Prezident kitabxanasının direktoru M.Əhmədov, M.F.Axundov adına Milli Kitabxananın direktoru K.Tahirov və başqaları iştirak etmişlər.

Qonaqlar öz çıxışları zamanı yaradılan mərkəzin əhəmiyyətindən geniş söhbət asılmış və bu mərkəzin iki dövlət arasındakı ictimai- hüquqi əlaqələrin daha da möhkəmlənməsinə təkan verəcəyini vurğulamışlar.

İHİM açıldığı gündən böyük əhali kütləsinin marağına səbəb olmuşdur. Mərkəzin istifadəçiləri arasında müxtəlif dövlət və qeyri-hökumət təşkilatlarının, müxtəlif təhsil ocaqlarının. O cümlədən Bakı Dövlət Universitetinin, İqtisadiyyat Universitetinin, Dillər Universitetinin tələbələri, eləcə də əbliyyə Nazirliyinin, Fövqəladə Hallar Nazirliyinin, Ekologiya və Təbii Sərvətlər Nazirliyinin işçiləri, müxtəlif hökumət və qeyri-hökumət təşkilatları əməkdaşları, hüquq məsləhətxanalarının işçiləri və adi oxucu qrupları da vardır. Onlar həm mərkəzdəki hüquq elmlərindən bəhs edən ədəbiyyatdan tam sərbəst istifadə edə bilər. Həm də onlara təqdim olunan proqramdan yararlanırlar. Müraciət edənlərin sırasında sosial mövzularla maraqlananlar daha çox olmuşdur. belə ki, "AIDS", "Narkomaniya", "Əlillər", "Küçə uşaqları", "Təhsil", "Təhsildə korrupsiya" və s. ən çox tələb olunan mövzular sırasındadır.

İctimai Hüquq İnformasiya Mərkəzində əhali və vətəndaşlar Rusiya Federasiyasının Qanunvericilik və Hüquq İnformasiya Bazasına

Virtual daxil olmaq imkanı qazanırlar. Mərkəzin müsbət cəhətlərindən biri də pulsuz xidmət göstərməsidir. Bundan əlavə mərkəz mütəmadi olaraq respublikamızın müxtəlif rayonlarında yaradılan 35 məntəqə ilə əlaqə saxlayır, onların sorğu və problemləri ilə yaxından tanış olur. Mərkəzin qarşısında duran ilkin vəzifə Rusiya Federasiyasının "Qanunvericilik toplusu"nda olan hər bir yeniləşməni kompüterə yükləmək və tələbatçıların istifadəsinə verməkdir. Bu məqsədlə həftədə 2 dəfə proqramın hər bir yeniləşməsi kompüterə yüklənir. Rusiya Federasiyasının Hüquq informasiya Bazasına daxil olan məntəqələrlə əlaqə hazırda yalnız e-mail poçt ünvanı vasitəsilə həyata keçirilir.

25 noyabr 2008-ci ildə İFLA-nın yeni seçilmiş prezidenti Ellen Tisen ictimai Hüquq İnformasiya Mərkəzində qonaq olmuşdur. Mərkəzin əmək-

daşları İHİM-in sturukturu, yaranma tarixi, fəaliyyət prinsipləri ilə qonağı tanış etmiş, onu maraqlandıran sualları cavablandırmışdır.

Mərkəz yarandığı gündən C.Cabbarlı adına RGK-nın qarşısında duran ən vacib məsələlərdən biri İHİM-in və burada tətbiq edilən dəyərli proqramların təbliğatıdır. Bu məqsədlə indiyə qədər hərəsi 5 günlük olan 2 trening təşkil olunmuşdur.

Birinci trening 20-24 aprel 2009-cu ildə hüquqi qanunvericilik bazası üzrə çalışan mütəxəssislər üçün təşkil olunmuşdu. Treningdə müxtəlif nazirliklərin, idarə və təşkilatların habelə şəhər və rayon kitabxanalarının mütəxəssisləri iştirak etmişlər. Treningdə elektron formada hüquqi informasiya mənbələri, "Rusiya Federasiyasının hüquqi-qanunvericilik bazası və qanunlar toplusu", "Hüquqi informasiyanın rəsmi və dövrü nəşrləri", "Rusiya İmperiyasının qanunlar toplusu" bazalarından istifadə qaydaları, sözü gedən bazalarda axtarışın həyata keçirilməsi və s. praktik məşğələlər keçirilmişdir. Treningin ikinci günündə Mədəniyyət və Turizm Nazirliyi Kitabxana işi sektorunun müdiri Lətifə Məmmədova kitabxana işi sahəsində qəbul olunmuş dövlət proqramı haqqında məruzə ilə çıxış etmişdir. Bundan əlavə treningdə İRBİS-64 proqramı, onun işləmə prinsipləri, Azərbaycan kitabxana saytlarında axtarış sistemlərinə ir dəyərli məlumatlar verilmişdir. Treningin iştirakçıları proqramla iş prosesində üzləşdikləri problemlər barədə rusiyalı mütəxəssislərdən dəyərli məsləhətlər almışlar. Treningin yekununda iştirakçılara sertifikat və qanunvericilik bazasını yükləmək üçün disklər verilmişdir.

İkinci trening isə Azərbaycan respublikası prezidentinin 6 oktyabr 2008-ci il tarixli 3072 nömrəli Sərəncamı ilə təsdiq edilmiş "Azərbaycan respublikasında kitabxana-informasiya sahəsinin 2008-2013-cü illərdə inkişafı üzrə Dövlət Proqramı"nın iclası ilə əlaqədar 22-26 fevral 2010-cu ildə Mədəniyyət və Turizm Nazirliyi tərəfindən şəhər və rayon kitabxanalarında çalışan mütəxəssislər üçün keçirilmişdir. Treningə Mədəniyyət və turizm naziri Əbülfəz Qarayevin dəstəyi ilə Rusiya Federasiyasından Beynəlxalq EBNİT Assosiasiyasının vitse-prezidenti Kiril Sokolinski dəvət olunmuşdu. Treningə Mədəniyyət və Turizm Nazirliyi kitabxana işi sektorunun müdiri Lətifə Məmmədova rəhbərlik etmişdir. Treningdə Veb İRBİS-in əsas funksiyaları, Apache proqramının quraşdırılması, elektron kataloq və elektron resurslarının Internet beynəlxalq şəbəkəyə çıxarılması, biblioqrafik bazalarının yaradılması, Z39, 50 Şlüzünün tətbiqi və s. məsələləri tədris edilmişdir.

Treningdə Rusiya Federasiyasının Beynəlxalq EBNİT Assosiasiyasının vitse-prezidenti Kiril Sokolinskidən başqa Mədəniyyət və Turizm Nazirliyi Kitabxana işi sektorunun əməkdaşı Samir Abbasov və C.Cabbarlı adına RGK-nın əməkdaşı Günay Həsənova da məruzəçi kimi çıxış etmişlər. Treningdə şəhər və rayon kitabxanalarından 60-a yaxın kitabxana əməkdaşları iştirak

edirdi. Birinci treningdə olduğu kimi bu treningdə də bütün iştirakçılar sertifikatlarla təltif olunmuşdur.

İctimai Hüquq İnformasiya Mərkəzi birbaşa olaraq hüquqi orqanlarla əlaqəli fəaliyyət göstərdiyi üçün biz öz iş strukturmumuzda hüquqi orqanlar ilə əməkdaşlığa xüsusi diqqət yetiririk. Belə ki, mərkəzimiz fəaliyyət dövründə "Yetkinlik yaşına çatmayanlar arasında cinayətkarlığın profilaktikası və uşaq hüquqlarının müdafiəsi" mövzusunda elmi-praktik konfrans, "Müasir yeniyetmələr, gənclər arasında cinayətkarlıq və narkomaniya" mövzusunda dəyirmi masalar və s. keçirilmişdir.

Bu tədbirlər Azərbaycan Respublikası Baş Prokurorluğunun, DİN-in Baş İctimai Təhlükəsizlik İdarəsinin yetkinlik yaşına çatmayanlar işi üzrə şöbənin əməkdaşları, Uşaq Hüquqları üzrə Azərbaycan Alyansı QHT-nin mümayəndələri ilə birlikdə həyata keçirilir.

C.Cabbarlı adına RGK müxtəlif sahələrə dair ədəbiyyatın təbliği məqsədi ilə kütləvi tədbirləri əyani və şifahi formalarından istifadə etməklə hər ay müxtəlif mövzuları əhatə edən kitab sərgiləri. Foto-stendlər, dəyirmi masalar, sual-cavab gecələri, görüşlər, elmi-praktik konfranslar, təqdimat mərasimləri, disputlar keçirir. "Vətəni biz şəhidlikdən uca tutduq", "Soyqırım, milli genosid", "Unudulmaz milli lider", "Ekoloji saflıq-sağlamlıq", "Böyük qayıdış, milli qurtuluş", "Heydər Əliyev irsi və dövlətçilik işi", "Azadlıq və istiqlaliyyət hər bir xalqın milli sərvətidir", "Narkomaniya, müasir yeniyetmələr, uşaq hüquqları", "Xocalı faciəsi-əfsanəvi reallıq", "ABŞ Konqresinin nümayəndələr palatasının xarici əlaqələr komitəsində qəbul edilən qondarma erməni soyqırımına qarşı etiraz", "Müasir yeniyetmələr, gənclər arasında cinayətkarlıqlar, narkomaniya" başlıqlar altında sual-cavab gecələri. Dəyirmi masalar, disputlar, elmi-praktik konfranslar keçirilmişdir.

Hazırda C.Cabbarlı adına RGK-nın maddi-texniki bazasına 21 kompüter, 2 faks aparatı, 4 sürət çıxarma aparatı, 1 rəngli sürət çıxarma printer aparatı, 1 proyektor, 6 printer, 1 dəst səsgücləndirici aparat, 1 kağız kəsən avadanlıq, 1 CUKLOS kağız kəsən, 1 laminator, 1 stepler skrebbə, 1 notebook, 1 metal prujin ilə cildləmə avadanlığı və digər avadanlıqlar daxildir.

Kitabxana hər il oxucu marağını nəzərə alaraq müxtəlif qəzet və jurnallara abunə yazılır. Məsələn, təkcə 2010-cu ildə 17 adda qəzetə, 6 adda jurnala abunə yazılmışdır. Bu qəzet və jurnallar gündəlik olaraq nəzərdən keçirilir, bibliografik məlumatlar İRBİS-64 AKIS-ə salınır.

Bu gün kompüter dünyada milyonlarla insanın həyatının ayrılmaz hissəsinə çevrilmişdir. Kompüterləşmə bütün bəşəriyyətin böyük nailiyyətinə çevrilmişdir. Məhz bu təzahür elmi-texniki tərəqqinin müasir mərhələsinin əsasını qoymuşdur. Təxmini hesablamalara görə, yaxın gələcəkdə fərdi kompüterlərin dördüdə biri (250 milyon ədəd) kompüter şəbəkəsi ilə əhatə olunacaqdır. "Azərbaycan Respublikasında kitabxana-informasiya sahəsinin

2008-2013-cü illərdə inkişafı üzrə Dövlət proqramı"nın icrasını təmin etmək məqsədilə Mədəniyyət və Turizm Nazirliyi tərəfindən kitabxanaların informasiyalaşdırılması işi böyük vüsətlə ölkəmizin bütün şəhər və rayon kitabxanalarını əhatə edir. Müasir dövrdə bir kitabxana belə tapmaq mümkün deyil ki, orada kompüterləşmə prosesinə start verilməsin. Kompüter şəbəkəsi, veb sayt, elektron poçt ünvanı müasir kitabxanalarımızın fəaliyyətinin ayrılmaz hissəsidir.

Uşaq və gənclərə xidmət edən kitabxanaların informasiyalaşdırılması hər iki tip kitabxananın müasir dövrdə fəaliyyətinin tənzimlənməsinə əsaslı təsir edir. Məlumdur ki, bu cür yanaşma informasiyalaşdırılmış cəmiyyətin tələblərinə uyğun bir prosesdir. Ümumiyyətlə, Azərbaycan Respublikasının müxtəlif tip kitabxanalarının informasiyalaşdırılması dövrün tələblərinə uyğun olaraq oxucuları operativ və dolğun informasiya xidmətinin təşkili məqsədini daşıyır.

Informization children and youth libraries

E.Y.Akhmedov

Summary

Internal work processes, their role and importance of libraries that serve children and young people in this process informatization, analysis is also improvement in the article.

Keywords: Children, youth, information, reading, e-catalog

Информатизация детских и юношеских библиотек

Е.Й.Ахмедов

Резюме

В статье детей и молодежи, служащие внутренних процессов информатизации, а также роль в этом процессе совершенствования работы библиотек, их значение и анализируется.

Ключевые слова: дети, молодежь, информация, чтение, электронный каталог